

บทที่ •

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพ มีความเป็นมาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ที่ดินของกองทัพอากาศดอนเมือง ตลอด ๒๗ ปีที่แล้วมา ตั้งแต่เมื่อเริ่มก่อสร้างทางวิ่งและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งสนามบินทหารแค่ ๑ มีนาคม ๒๔๘๗ ในพื้นที่เริ่มแรกจำนวน ๑,๗๖๐ ไร่ ต่อมาภายหลังเมื่อกิจการบินพาณิชย์เจริญขึ้นจึงได้ใช้เป็นที่ตั้งท่าอากาศยานพาณิชย์อีกลักษณะหนึ่งด้วย ซึ่งลักษณะของการใช้ที่ดินเพื่อกิจการบินทางทหารและกิจการบินพาณิชย์ มีจุดประสงค์ของการใช้ที่ดินที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนกล่าวคือ สนามบินทหารนั้น เครื่องบินมีขนาดเล็ก น้ำหนักเบาต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มากนัก ใช้เครื่องบินเพื่อการขนส่งทางทหารและเพื่อตอบโต้การโจมตีทางอากาศของข้าศึก สนามบินจึงนับได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหาร ทั้งนี้ที่ตั้งของสนามบินและการใช้ประโยชน์อาคารต่าง ๆ จึงเป็นความลับของทางราชการทหาร และจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกัน และการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ทั้งนี้ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยเขตปลอดภัยในราชการทหาร พุทธศักราช ๒๔๙๕ กำหนดเขตพื้นที่บริเวณโดยรอบสนามบิน ๑๖ ตารางกิโลเมตร เป็นเขตปลอดภัยในราชการทหาร ซึ่งในเขตปลอดภัยนี้ การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่นใดจะก่อสร้างต้องขออนุญาตจากกองทัพอากาศเสียก่อน จึงจะดำเนินการก่อสร้างได้ โดยไม่คำนึงว่ากรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดินนั้นจะเป็นของผู้ใด สำหรับท่าอากาศยานพาณิชย์นั้น เครื่องบินมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก ใช้เครื่องบินเพื่อการขนส่งผู้โดยสาร และสินค้าจึงต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจการบินสูงมาก ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสาร เครื่องบิน จึงต้องการพื้นที่เพื่อใช้ในกิจการบินจำนวนมาก จึงต้องมีการควบคุมการใช้ที่ดินโดยรอบท่าอากาศยานให้มีพื้นที่ว่างโล่ง หรือเป็นที่ทำการ

เกณฑ์กรรมหรือเป็นที่อยู่อาศัยที่เบาบางมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับผลกระทบจากเสียง เครื่องบินและรับอันตรายจากการที่เครื่องบินตกให้น้อยที่สุด แต่การควบคุมการใช้ที่ดินโดยรอบท่าอากาศยานกรุงเทพก็ไปปล่อยปละละเลย แม้จะให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการเกินอากาศ พุทธศักราช ๒๔๘๗ กำหนดเขตความปลอดภัยการเกินอากาศก็เป็นเพียงกำหนดความสูงของสิ่งก่อสร้างภายในเขตการเกินอากาศเท่านั้น ในทางราบไม่ได้กำหนดความหนาแน่นของชุมชนเอาไว้ ดังนั้นปัจจุบันนี้การใช้ที่ดินโดยรอบท่าอากาศยานกรุงเทพ จึงหนาแน่นขึ้นทุกขณะ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ท่าอากาศยานกรุงเทพมีเครื่องบินขึ้นลงรวม ๓๓,๔๑๔ ครั้ง โดยแยกเป็นเครื่องบินพาณิชย์ ๕๔,๓๑๔ ครั้ง เครื่องบินทหาร ๑๗,๑๐๐ ครั้ง เครื่องบินอื่น ๆ ๑,๖๐๐ ครั้ง มีผู้โดยสารจากต่างประเทศเดินทางเข้า - ออก - ผ่าน รวมจำนวน ๕,๗๕๗,๕๕๕ คน และผู้โดยสารภายในประเทศเดินทางเข้า - ออก รวมจำนวน ๔๓๖,๕๕๕ คน มีเครื่องบินจากต่างประเทศถึง ๓๕ สายการบินที่แวะลงที่ท่าอากาศยานกรุงเทพในชั่วโมงหนาแน่นมีเครื่องบินขึ้นลง ๑๗ ครั้ง/ชม. จากสภาพการณ์ของกิจการบินพาณิชย์ปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย มีพื้นที่สนามบินตามแผนผังแนบท้ายพระราชบัญญัติการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย พุทธศักราช ๒๕๒๒ รวมจำนวน ๓,๓๔๖ ไร่ ที่มีคอกองทัพอากาศดอนเมืองและชุมชนโดยรอบ ในด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ผลภาวะของเสียงและการทหาร ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อาทิเช่นปัญหาพื้นที่เพื่อการพัฒนาทั้งของท่าอากาศยานและของกองทัพอากาศ ปัญหาการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรจากเครื่องบินตก และปัญหาเรื่องเสียงของเครื่องบินที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เสียงดังมากขึ้น และความถี่ในการขึ้นลงบ่อยครั้งขึ้นที่มีต่อชุมชนโดยรอบเป็นต้น

การใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพที่เกิดเป็นปัญหามาขึ้นในปัจจุบันนี้ ก็สืบเนื่องมาจากการที่กองทัพอากาศแต่อดีตมิได้มีการวางแนวทางการพัฒนาเอาไว้ ทั้งปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพ เพื่อให้เป็นท่าอากาศยานที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปอีกอย่างน้อย ๑๐ ปี และผลจากการพัฒนาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยาน

กรุงเทพ กองทัพอากาศจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เช่น การย้ายที่ตั้ง กองทัพอากาศจากฝั่งตะวันตกของสนามบินไปฝั่งตะวันออกของสนามบินทั้งหมดเป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ท่าอากาศยานกรุงเทพมีพื้นที่การพัฒนาเพิ่มมากขึ้น สำหรับพื้นที่ภายนอกท่าอากาศยาน นั้นก็มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ท่าอากาศยานโดยปรับปรุงถนนวิภาวดีรังสิต จาก ถนนขนาด ๖ ช่องทาง เป็น ๑๐ ช่องทางขนาน และพหลโยธินจากสามแยกเกษกร ซึ่งแต่เดิมเป็นถนนราดยาง ๒ ช่องทาง ปรับปรุงเป็นถนนคอนกรีต ๖ ช่องทาง เพื่อ รองรับการพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพ จากปัญหาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพ ที่มึผล ต่อกองทัพอากาศคอนเมือง และชุมชนโดยรอบตั้งแต่อดีต, ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ในด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ผลภาวะของเสียง การทหาร เพื่อผลที่ได้สามารถ นำมาประกอบการวางแผนทางการพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพ และกองทัพอากาศคอนเมือง ในอนาคตให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินของกองทัพอากาศคอนเมืองและชุมชนโดยรอบ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีผลต่อกองทัพอากาศ คอนเมือง และชุมชนโดยรอบปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
๓. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพ และกองทัพอากาศ คอนเมือง เพื่อนำไปประกอบการวางแผนทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในอนาคต

ขอบเขตการศึกษา

เนื่องจากการศึกษารังนี้มีข้อจำกัดข้อมูลบางประเภทที่เป็นความลับของทาง ราชการทหาร แต่ผู้ศึกษาจะได้พยายามศึกษาในรายละเอียดอื่นที่จะเป็นประโยชน์ เกี่ยวกับโครงการศึกษารังนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

- ๑. ศึกษาลักษณะโครงสร้างและการเติบโตทางภูมิศาสตร์ ประชากรทั่วไป สาธารณูปโภค มลภาวะ และอุตสาหกรรมการบิน ที่มีผลต่อท่าอากาศยานกรุงเทพ
- ๒. ศึกษาการใช้ที่ดินบริเวณท่าอากาศยานกรุงเทพและกองทัพอากาศกองเมือง
- ๓. ศึกษาการใช้ที่ดินของชุมชนโดยรอบท่าอากาศยานกรุงเทพ ซึ่งได้แก่ชุมชน ตลาดสะพานใหม่ในแขวงคลองถนน, ชุมชนตลาดใหม่ก่อนเมือง และชุมชนตลาดวิเศษนานันท์ ในแขวงสีกัน, ชุมชนอุตสาหกรรมคานเหนือสนามบินในแขวงตลาดบางเขน และชุมชน กม. ๒๕ - ๒๖ ในแขวงสายไหม แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดการกำหนดเขตพื้นที่ ๆ ชัดเจน ของชุมชนดังกล่าว จึงจำเป็นต้องกำหนดเขตพื้นที่ ๆ ศึกษาในระดับแขวงโดย

- ๓.๑ ทิศเหนือจรดเขตจังหวัดปทุมธานี
  - ๓.๒ ทิศใต้จรดแขวงลาดยาว เขตบางเขนและแขวงบางกะปิ เขตบางกะปิ
  - ๓.๓ ทิศตะวันออกจรดแนวคลองถนนในแขวงสายไหม, แขวงออเงิน และแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
  - ๓.๔ ทิศตะวันตกจรดเขตจังหวัดกนทบุรี
- รวมพื้นที่ ๆ ศึกษาทั้งสิ้น ๔๓.๖๖๕ ตร.กม. (ดูแผนที่ ๑.๑)

- ๔. ศึกษาการใช้ที่ดินท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีผลต่อกองทัพอากาศกองเมือง และชุมชนโดยรอบทางด้าน ภายภาพ สังคม เศรษฐกิจ มลภาวะของเสียงและการทหาร
- ๕. ศึกษาปัญหาการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพและกองทัพอากาศกองเมือง และสรุปเพื่อนำไปประกอบการวางแผนทางการพัฒนาการใช้ที่ดินในอนาคต

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษารังนี้ใช้วิธีศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และ เก็บข้อมูลจากสนาม (Field Survey) โดยมีขั้นตอนดำเนินงานคือ

- ๑. ศึกษาแนวความคิดการใช้ที่ดินท่าอากาศยานโดยทั่ว ๆ ไป
- ๒. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศของทางราชการ
- ๓. ศึกษาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย และของกองทัพอากาศกองเมือง

จังหวัดปทุมธานี

แผนที่ 1.1

จังหวัด
นนทบุรี

เขตบางกะปิ

การศึกษาและวิเคราะห์การใช้ที่ดินท่าอากาศยานกรุงเทพ
ที่มีผลต่อกองทัพอากาศดอนเมืองและชุมชนโดยรอบ.

แสดง : ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์ :

ชุมชนที่ศึกษา

พื้นที่ท่าอากาศยานกรุงเทพ

พื้นที่กองทัพอากาศดอนเมือง

ขอบเขตพื้นที่รวมระดับแขวง

เขตพญาไท

๔. ออกศึกษาและสำรวจข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ศึกษาบันทึกข้อมูลต่าง ๆ
ที่ได้จากการสำรวจและจากการสอบถาม

๕. นำข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องมาทำการศึกษาวิเคราะห์โดยอาศัยหลักวิชาการ
ทางด้านการวางผังเมือง

๖. แสดงผลการวิจัยออกมาในรูปของการพรรณา ตาราง แผนภูมิ แผนที่
และภาพถ่าย

แหล่งที่มาของข้อมูล

๑. ข้อมูลสถิติ ข้อมูลพื้นฐาน เอกสารจากหน่วยราชการและสถาบันต่าง ๆ

๒. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม
และกรมการภาพถ่าย กองทัพอากาศ กระทรวงกลาโหม

๓. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามและการออกแบบสอบถาม รวมทั้งการ
สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบวิวัฒนาการและแนวโน้มของการใช้ที่ดินของท่าอากาศยานกรุงเทพ
และกองทัพอากาศคอนเมือง

๒. ทราบลักษณะปัจจุบันของการใช้ที่ดิน ประชากร สังคม เศรษฐกิจ
ของท่าอากาศยานกรุงเทพ, กองทัพอากาศและชุมชนโดยรอบ

๓. ทราบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินตามโครงการพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพ

๔. ทราบการใช้ที่ดินท่าอากาศยานกรุงเทพ ที่มีผลต่อกองทัพอากาศและชุมชน
โดยรอบในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

๕. สามารถนำผลการศึกษาไปประกอบการวางแผนทางการพัฒนาการใช้ที่ดิน
ของท่าอากาศยานกรุงเทพ และกองทัพอากาศคอนเมือง

๖. สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการใช้
ที่ดินกรณีที่ดินสนามบินทหารและสนามบินพาณิชย์ใช้ร่วมกันในภูมิภาคอื่นได้

คำจำกัดความและชื่อย่อ

ท่าอากาศยาน หมายถึงท่าอากาศยานสากลกรุงเทพ ซึ่งตั้งอยู่ที่แขวงตลาดบางเขน เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ่งก่อสร้างและเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของท่าอากาศยานทั้งหมด

อาคารการบิน เป็นสถานที่ใช้เพื่อการขนส่งทางอากาศ ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของการเดินทาง รวมทั้งเป็นที่ทำการขนส่งหรือเป็นจุดเริ่มต้นการเดินทางไปจุดอื่น ๆ

สนามบิน เป็นพื้นที่ที่กำหนดไว้บนพื้นดินหรือน้ำสำหรับใช้ทั้งหมด หรือแค่บางส่วนเพื่อการขึ้นลงของอากาศยาน รวมตลอดถึงอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งอยู่ในพื้นที่นั้น

เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศ เป็นเครื่องให้บริการที่จัดตั้งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินอากาศของอากาศยาน รวมตลอดถึงอาคารสิ่งติดตั้งและบริภัณฑ์ของบริการนั้น

ชุมชน เป็นกลุ่มของสังคมซึ่งใหญ่พอที่จะเป็นศูนย์กลาง มีการกระทำกิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่มของสังคมนั้น

ทอ. หมายถึง กองทัพอากาศไทย

ทอท. หมายถึง การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

ICAO. = International Civil Aviation Organization.

IATA. = International Aviation Transportation Association.

FAA. = Federal Aviation Administration.

CNR. = Composite Noise Rating.

NNI. = Noise and Number Index.

NEF. = Noise Exposure Forecast.

แผนภูมิ ... METHODOLOGY FLOW CHART

